

Naslednik njegov, Leo XII. dal je po komisiji kardinalov in strokovnjakov določiti, kako naj bi se bazilika sozidala in postavila na novo. Izrečeno je bilo, naj se posname stara bazilika, to je, dela naj se po poprejšnjih (starih) obrisih in v enaki velikosti, ali z drugimi besedami: staro svetišče naj se enako veliko in enako krasno, toda v pomlajeni podobi vzdigne iz pogorišnih razvalin.

Kakor je bila žalost o požaru Št. Pavelske bazilike splošna po vsem katoliškem svetu, tako je tudi vabilo Leona XII. za doneske in podporo k zidanju novega svetišča padlo na plodovita tla. Milodari dohajali so od vseh strani. Celó ruski car Nikolaj I., ki, kakor je le predobro znano, katoličanstvu kratkomalo ni bil prijazen, in egipčanski namestni kralj Mehemed Ali hotela sta sodelovati pri zidanju nove Št. Pavelske bazilike; oba sta namreč poslala za olepšavo, ki se vzdiguje neposredno nad grobom sv. Pavla, žlahnega kamenja najredkejšje vrste in najlepših barv. Se vé, da je rimska vlada, to je, blagajna papeževa, nosila najteža bremena in dajala največe doneske za pozidanje novega svetišča. Delalo, delalo in le zopet delalo se je, pa vendar je še le l. 1840. mogel papež Gregor XVI. posvetiti sprednji del (razkrižje in presvetišče) nove bazilike. 14 let pozneje pa so rajni papež Pij IX. zvršili zaporedoma dva preslavna čina, ki ostaneta žlahna bisera v zgodovini njihovih brezštevilnih preslavnih del dotlej, dokler se bodo šteli časi. Dne 8. decembra l. 1854. razglasili so namreč v Št. Peterski baziliki vpričo 185 nadškofov, škofov in prelatov vsega sveta Marijo kot brez madeža izvirnega greha spočeto; dva dni pozneje, to je, 10. decembra (2. nedeljo v adventu) pa so jih vsi ti cerkveni knezi in načelniki spremili vun v Št. Pavel, kjer so v njihovi navzočnosti posvetili prekrasno novo svetišče, ki bi se smelo imenovati z vso pravico „Salamonov tempelj naših časov“.

Če zlasti sprednji del bazilike ne zasluži tega častnega naslova, ga bo javaljne kdaj več dosegla kaka zgradba. Podoba ima cerkev velikanškega podolgastega križa. Dolga je 120, široka 60 in visoka 23 metrov; prostora ima za 25 do 30 tisuč ljudi. Štiri vrste stebrov, v vsaki po 20, tedaj njih 80 loči sprednjo stran bazilike v petero ladij. Debel je vsaki steber tako, da ga dva velika možaka z razprostrtimi rokami nisva mogla obseči. Višava primerjena je debelosti, toraj se lahko umé, kaki orjaki morajo ti stebri biti. Oikani so, da se svetijo kot zrcalo. Ako se pomisli, da so bili vsi ti stebri pripeljeni iz zgornje Italije (vsekani v simplonskem gorovju v kamnolomih montorfanskih ob jezeru „Lago Maggiore“), potem se pač lahko reče, da se čudeži tudi naše dni še vedno godé. Koliko truda, stroškov in voznine je stal le en sam teh orjakov; koliko pa še le vsi!

Pa ta lepotija še zdavnej ni vsa. Naj govorim še nekoliko o tem, akoravno pripoznam, da je pero moje za natančni popis veliko preokorno.

V stranske štiri ladije dohaja svetloba po primerno visocih oknih, ki v krasno-barvani steklenini predstavljajo slike vseh apostolov in še družih imenitnih in slovečih svetnikov. Glavna srednja ladija je dokaj viša od stranskih štirih, in dobiva po svojih lastnih oknih od obeh strani po prozorih iz barvane steklenine prav magično svetlobo. Vrh stebrov v srednji ladiji opazujejo baziliko kot prekrasni venec slike vseh papežev (mozaik-delo); pa tudi z drugimi slikarskimi umotvori so stene tako ozališane, da se reči sme: kamnoseški, slikarski in zlatarski umetniki so se poskušali tù, kakor pri nas pravimo: za stavo, kdo bo družega prekosil. Tla iz najlepšega marmeljna so svitlo zbrušena in oglajena,

da vidi človek v njih kot v zrcalu svojo podobo; gladka pa tako, da bi si še kmalu po njih hoditi ne upal — strahu, da bi mu ne zdrknilo. Tudi strop je iz lesa umetno izrezljan in bogato pozlačen.

Konec ladij, ondi, kjer se prične razkrižje, je prekrasni „konfesij“, to je, altar, na katerem mašujejo sv. oče Papež navadno le sami. Dvojnati marmeljnasti baldahin se vzdiguje nad njim, ki enako onemu v Št. Peterski baziliki velikost svetišča ogledovalcu nekako zmanjšuje. V podzemeljski rakvi pod tem altarjem počivajo koščice sv. Pavla, pa neki tudi one njegovega priljubljenega učenca Timoteja. Spredaj pred konfesijom so enako kot v Št. Peterski baziliki za dober seženj tla znižana, kamor se po stopnicah priti more. Z dragoceno ograjo obdan je ves ta prostor; najlepši marmelj pokriva stene in tla tega znižanega prostora; mnogo lučic miglja in triplje tu noč in dan v čast onemu apostolu, o katerem poje naša narodna pesem, „da je tudi njegova ljubezen gorela kakor ogenj iz srca“.

Pa tudi razkrižje in (v primeri z velikansko baziliko) malo okroglasto presvetišče kaže obiskovalcu toliko mnogovrstnih olepšav, marmeljnastih izdelkov in mozaičnih slik, da se le prerad čuti tu, kakor marsikje v Rimu, namreč preveč kot radoveden človek, premalo pa kot za molitev in sveta čutila zavzet kristjan. V vsako tako svetišče bi moral priti obiskovalec vsaj dvakrat: enkrat kot pobožen romar, enkrat pa kot ogledovalec in občudovalec. In vendar bi si zadnjič moral sam sebi reči: oj! to je bilo še vse premalo!

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Ojstra pa pravična sodba nemškega kmeta o levičarskih poslancih.

Znano je, da levičarski poslanci pridno sklicujejo volilne shode, da tam hujskajo zoper vlado in večino državnega zbora. Zato bo zanimalo naše bralce pismo nemškega kmeta, priobčeno v časniku „Aussiger Landbote“; pismo glasi se tako-le: „Vi kričači, pokažite, s čim ste namazani! O „nemštvu“ ne govorimo nič, to je nam, v resnici „Nemcem“, dognana in rešena stvar. Pokažite nam vendar enkrat drug svoj program! Kaj pa hočete? Dozdaj ste v politiki vedno konja za rep vpregali in si lepo svoje žepe polnili, za nas kmete pa niste nič storili. — Prašamo vas, vi blebetači: Kje je naša volilna pravica?“

Nasproti mestom in trgovinskim zbornicam je nam volilna pravica strašno prikrajšana. Zakaj molčite o tej volilni pravici? Dokler ste bili vi sami na krmilu, ni vam na um prišlo, da bi na nas bili mislili, zdaj, ko so vam veslo iz rok izvili, zdaj naj bi vam pomagali mi do vladarstva! Mi kmetje prav dobro vemo, da vi nimate nobenega programa. Ves vaš program je tak-le: „Mi moramo zopet sami v Avstriji vladati!“ Resnično, tega ne morete tako brez ovinkov reči; zato pa neprestano kričite: Nemštvo je v nevarnosti! Nemštvo se zatira! O ne, ljubi jezični doktorji in gründerji! Nemštvo prav nič ni v nevarnosti, le vaši žepi so v nevarnosti. Tako je to. — Mi kmetje prav dobro vemo, kje vas čevelj žuli. Kje pa nas čevelj žuli, za to se vi ne brigate. Mi kmetje radi verujemo, kako vas boli, da drug družemu ne morete več križcev na frak pripenjati, da mastnih služeb ne morete več med seboj deliti. V to usodo se morate uže vdati. Za nemštvo vam ni treba skrbti imeti. Naši predniki so nemštvo neoslabljeno ohranili in nam zapustili; mi tudi tako storimo in upamo,

da to tudi zadenemo. Čehov, s katerimi nas vedno strahite, se nič ne bojimo. In zakaj bi se jih bali? Ali morda mi Nemci še le 10 let živimo na Českem? Mi živimo tukaj že 1000 let, in Čehi nas niso pojedli, in tako, ako Bog hoče, tudi še dalje ostane. Da mi Nemci na Českem ne moremo sami vladati, to prav dobro vemo. Dve petini prebivalcev ne morete ukazovati trem petinam, to je še kmetu kakor solnce jasno. Ali skupaj z njimi vladati, posvetovati se in z njimi delati, kakor je nam pristojno, tega nam na Českem noben človek ne bo mogel braniti. Taka razdelitev pa vam ni po volji, ker vi ste liberalni; ali vaša liberalnost ne sega za ped od vašega nosa. Resnično liberalni možje (dr. Kronawetter, Steudel, Walterskirchen in dr.) so vam trn v peti; ti oznanjujejo enako pravico vsem, a to ni za vas. Vi hočete veliko pravic le za-se; drugi pa dobivajo le toliko pravic, kolikor je vam ljubo. Taka razdelitev vam ugaja. Zdaj pa vam še nekaj povem. Ker z „zati-ranim nemštvom“ neče prav iti, ker ima ta nesramna laž uže zelo malo vernih duš, zato se sklicujete na dobrega cesarja Jožefa. Gotovo, cesar Jožef je bil pravi nemški vladar; taki Nemci, kakor ste vi, slabo bi pri njem bili opravili. Cesar Jožef je bil, kakor znano, tudi celó oster vladar. Ako bi ta vladar zdaj iz kapucinske rakve na Dunaji vstal in videl, kako se zlorabi njegova osoba zoper lastno njegovo obitelj in zoper njegovo državo, slabo bi se godilo vam kričacem. Menite li, da bi on mirno gledal? Nikakor ne! Takrat je spadala Avstrija k Nemčiji, zato se je tako vladalo, kakor je bilo potrebno na Nemškem; zdaj je Avstrija oprta sama na-se, Avstrija je zdaj Avstrija, zato vidi vsak otrok, da se zdaj ne more več vladati tako, kakor za cesarja Jožefa. Ako bi ta vladar zdaj živel, še vso drugačno vlado bi uvedel, da stori Avstrijo za svojo Avstrijo. — Mi nemški kmetje na Českem smo dobri Nemci, in hočemo tudi na večne čase Nemci ostati; mi imamo pa tudi avstrijski čut; zato se veselimo, ako se Avstrija v notranjem krepí, ako so vsi narodi enakopravni; zato ne moremo želeči, da se v Avstriji cesarju Viljelmu v roke dela. Mi imamo našega cesarja, tega se trdno oklepamo. „Imenje in življenje za našega cesarja, imenje in življenje za domovino!“ Tako, zdaj veste vi, kako mi nemški kmetje na Českem mislimo.“

Naši dopisi.

Z Dunaja 19. avg. — Iz vseh krajev dohajajo poročila o slovesnem obhajanju včerajšnjega cesarjevega rojstnega dneva, živ dokaz priljubljenosti cesarja med vsemi narodi naše države, katere ne more kaliti ne nemška ne laška „irredenta“. Da nam Bog ohrani dobrega in modrega vladarja še mnoga leta! — Smrt hudo pobira noveji čas med državnimi poslanci; še le malo časa je, kar je umrl levičarski poslanec českega vélikega posestva, baron Ferdinand Kotz-Dobrž, grajščak iz Hlavnjovic, kot perovodja zelo znana oseba v državnem zboru; pred dvema dnevi pa je umrl ud Hohenwartovega kluba, prelat Bertold Fröschl, opat v Klosterneuburgu, 69 let star, izvoljen od vélikih posestnikov nižavstrijskih. Pokojni bil je dobro izveden v različnih gospodarskih, šolskih in cerkvenih zadevah, zelo prijaznega vedenja in stanoviten značaj. Blag mu spomin!

Iz Trsta 20. avgusta. — Naši lahoni zmeraj skrbé, da ima svet govoriti in pisati kaj o „laškem“ Trstu. Odbor za razstavo naprosil je, skrbeč za povzdigo slovesnosti pri praznovanju 100letnice in za razveseljevanje tujcev, katerih je pričakoval k tržaški razstavi, laško-

pevsko društvo, da naj bi pelo laške opere v gledišči „Polytheama Rossetti“, in odločil je odbor podvzetniku, kakor čujem, nagrade 10.000 gold. Pa kaj se zgodi? Pevsko društvo začne prepevati v zadovoljnost občinstva, toda večer pred cesarjevim rojstnim dnevom in na rojstni dan cesarjev pa ustavi svoje predstave. — Ves svet strmi nad to nesramno lahonsko demonstracijo. — Radoveden sem, ali bo odbor za razstavo našel zdravilo za tako umazano predrznost. Spominjamo se, se vé da predobro, da so v Trstu gledišča zmiraj najnesramnejše demonstrirala za „Laško“, ne da bi bila naša vlada znala nesramnežem po prstih dati, kakor zaslužijo. — Še drugo lepo novico imam naznanjati: Te dni pripeljal je Lloydov parobrod iz Benedek zaboj za neko v Trst došlo osebo, in ker se je tukajšnji policiji zdelo nekaj sumljivega, ga preišče in najde notri celo garnituro bomb in petard, zraven pa še mnogo veleizdajskih oklicev, vse očividno namenjeno za praznovanje rojstnega dne našega cesarja. Policija ima dosti opravka, pridno lovi in zapira sumljive osebe, zaprla je uže eno tiskarno. Tujcev še dosti dohaja razstavo ogledavat.

Draga nad Trstom 17. avg. Kar dopisnik 7. avg. iz Gorice poroča, to se vresničuje pri nas in po vsi Istriji. Suša je nastala velika. V malo dneh bode vse zgorelo, ker zdatnega dežja ni bilo uže od 12. jul. Sirk t. j. turšica je uže na plitvih njivah vničena, fižol zgodaj sejani so pobrali s pičlim pridelkom, kesneji bode brez zrna. Grozdje je početkom jako bogato pokazalo, zdaj je zginilo, sem ter tje bolno, osobito ono, kojega niso žvepljali. Ostalo grozdje hitro zori. Muškat in pinela sta v Beržaniji uže dozorela. Čuje se, da v 14 dneh bodo zrelo pobrali. Izvrstna kapljica bode!

Ubogo ljudstvo! preteklo leto suša, to leto nazaj! Ledú (poglaviten zaslužek) zarad premehke zime tu ni bilo, družega ni za prodaj. Krompir, zgodnji in navadni, vsi kopljejo, češ, ako ga dež po suši namoči, bode počel gnjiti. Bog daj kmalo ali vsaj v prihodnjem letu to, da se prične delati od Trsta-Kozina Rudolfova železnica, da ubogo ljudstvo si potrebnega živeža z delom pošteno služi!

Ljudstvo tukajšnje ljuto obsoja lahonsko predrznost v Trstu, ker so petardo hitili med ude veteranskega društva 2. dné t. m.

O novem visokoč. premiloštlj. tržaškem škofu dr. Glavini se čuje, da dan za dnevom starešine in župani iz dežele dohajajo proseči ga duhovnikov. Visokocenjeni vladika jih resnično prijazno sprejema, ter se po očetovsko z njimi pomenjuje in obeta po zmožnosti jih uslišati; ako ne zdaj, bode v malih letih njih srčne želje spolnil. Bog ohrani nam mnogaja leta jako priljubljenega in preblagega vikšega pastirja!

Z Gorice 21. avg. (Raznoterosti.) Dne 15., 16., 19. in 21. t. m. smo dobili dober miren dež, kateri nam je naša izsušena polja prilično dobro namočil in so si vsled tega ajda, brzote, zelje, repa, éinkvantin itd. zopet dobro opomogli in upamo še na dobre pridelke, ako nam Bog dá ugodno jesen. Tudi travniki so dobro ozeleneli in bodemo še dobro košnjo za otavo imeli.

Kako daleč uže laška impertinentna „irredenta“ sega, nam priča ta dogodba. Na Berbani poleg stare Akvileje je božja pot, kamor prilično veliko pobožnega ljudstva dohaja; tam je nek nesramen „irredentar“ podaril cerkvi zeó lepe voščene sveče. Ko je duhoven te krasne sveče v roko vzel, so se mu čudno težke zdele, zavoljo tega eno prereže in najde v nji sam dinamit! Samo slučaj in božji previdnosti se je zahvaliti, da je duhoven svečo v roke vzel, ker, ako bi tega ne bil storil, bi bil cerkvenik sveče na svečnjake na-